

MARELE MAGAZIN DE PĂPUȘI
AL DOAMNEI SALTER

Iris își trece degetul mare de-a lungul tivului fustelor în miniatură, gata să trosnească carapacea vreunui purice. Trage de un fir dus, apoi îl înnoadă.

Chiar dacă e aproape amiază, stăpâna prăvăliei, doamna Salter, încă nu s-a trezit. Sora geamănă a lui Iris e așezată în spatele ei, cu capul aplecat deasupra lucrului de cusut.

— Măcar n-are purici. Dar ai mai mult grijă, te rog, cu firele, îi spune Iris lui Albie. Sunt o grămadă de croitorese care și-ar vinde pruncii ca să pună mâna pe slujba ta.

— Dar, domnișoară, soră-mea e bolnavă de gripă și am îngrijit-o toată noaptea. N-am putut să merg nici să patinez de câteva zile și nici că mi se pare drept.

— Bietul de tine.

Iris se uită în spate, dar sora ei Rose e adâncită în lucru. Coboară glasul:

— Însă trebuie să-ți amintești că ai de-a face c-un diavol, nu cu o femeie, în persoana doamnei Salter, iar dreptatea n-a interesat-o niciodată. Ai văzut-o vreodată scoțând limba?

Albie scutură din cap că nu.

— E despicată în două.

Fabrica de păpuși

Zâmbetul lui Albie e atât de sincer, atât de lipsit de prefăcătorie, încât Iris vrea să-l îmbrățișeze. Părul lui blond soios, dintele singuratic din gură, fața murdară de funingine: nimic din toate astea nu e vina lui. Într-o altă lume, s-ar fi putut naște în familia lor din Hackney.

Îi vără următorul sul de stambă în traistă, se asigură iarăși că Rose nu vede, apoi îi întinde șase penny. Plănuise să-i pună deoparte pentru o nouă coală de hârtie și o pensulă.

— Să-i cumperi supă surorii tale.

Albie se zgâiește la monedă, ezitând.

— Nu te păcălesc, spune ea.

— Mulțumesc, domnișoară, zice băiatul, cu ochii negri ca piunezele.

Îi smulge monedele din mână, ca și cum i-ar fi teamă să nu se răzgândească, și își ia tălpășița din prăvălie, aproape izbindu-se de flașnetarul italian, care îl pocnește cu bastonul.

Iris îl privește cum dispare și poate în sfârșit să respire. Chiar dacă e o mică pușlama nespălată, nu poate înțelege nici în ruptul capului de ce duhnește atât de tare a mortăciune.

Clădirea îngustă a prăvăliei de pe strada Regent e mărginită de două cofetării rivale. Datorită unor mici spărturi în coșul de fum, în Marele Magazin de Păpuși al doamnei Salter plutesc permanent mirosurile de zahăr topit și caramele arse. Câteodată, Iris visează că mănâncă bomboane și jeleuri de prună, prăjiturele perfecte cu foietaj și frișcă bătută, că merge în cărca elefanților din turtă dulce până la Palatul Buckingham. Alteori visează că se îneacă în melasă clocotită.

Când surorile Whittle au intrat prima oară în serviciul doamnei Salter – dacă este sau a fost vreodată măritată este un mister pentru ea –, Iris a fost vrăjită de salon. Judecând după clavicula ei diformă și urmele de vărsat negru ale lui Rose, se aștepta să fie închise în camera cu materiale din pivniță. În schimb, au fost conduse către prăvălie, unde în mijloc se afla o masă de lucru aurită, iar clienții interesați le puteau observa în timp ce lucrează. I-au fost încredințate pulbere de vopsea și pensule cu păr de vulpe ca să picteze picioarele, mâinile și chipurile păpușilor. Firește, știa că zilele aveau să fie lungi, dar uimirea ei nu contenea la vederea bufetelor din lemn de abanos care acopereau toată lungimea camerei, a rafturilor ticsite cu păpuși de porțelan. Locul era cald și bine luminat; lumânările sfârâiau în sfeșnicele prinse în perete, iar în colț ardea un foc.

Dar acum, în timp ce stă la masă lângă sora ei, strângând în mână o păpușă de porțelan și o pensulă cu fire rărite, se căznește să-și înăbușe un căscat. Simte o extenuare a cărei greutate nu și-ar fi putut-o închipui niciodată, o corvoadă chiar mai mare decât dacă prăvălia ar fi fost fabrică. Mâinile îi sunt înroșite și crăpate de la frigul iernii; le-ar unge cu seu, dar atunci pensula i-ar aluneca din strânsoare și ar strica buzele și obrazii păpușilor. Se uită împrejur, la bufetele care nu sunt din abanos, ci din stejar ieftin vopsit în negru, la lacul auriu pe care căldura flăcărilor de lumânare îl decojește de pe sfeșnice și la lucrul care-i place cel mai puțin dintre toate: porțiunea cheală de covor pe care doamna Salter pășește zilnic, acum mai împuținată decât creștetul stăpânei casei. Mirosul grețos de cofetărie, aerul îmbâcsit al încăperii și rândurile de păpuși care se holbează fac locul

Fabrica de păpuși

să pară mai curând o criptă decât o prăvălie. Sunt dați când Iris se căznește să poată respira.

— Moartă? îi șoptește Iris surorii ei gemene, împingând un dagherotip în direcția ei.

Mica imagine sepia e a unei fete cu mâinile împreunate în poală, ca doi porumbei cuminți. Iris își ridică privirea când doamna Salter intră în prăvălie și se oprește în prag. Cotorul Bibliei trosnește când femeia o deschide.

Rose îi aruncă o uitătură care îi spune să tacă.

E una dintre puținele distracții ale lui Iris, chiar dacă o face să se simtă vinovată: să-și dea cu părerea dacă dagherotipurile înfățișează copii morți sau vii. Dintr-un motiv pe care nu-l poate explica, îi place să știe dacă lucrează la o păpușă de doliu, care urmează să fie așezată pe un mormânt, sau dacă pictează o jucărie pentru un copil zglobiu, în carne și oase.

Doamna Salter își datorează grosul veniturilor din furnizarea acestor păpuși făcute la comandă. E iarnă acum, iar frigul și bolile care însoțesc anotimpul dublează volumul de muncă, deseori făcându-le să muncească nu douăsprezece, ci douăzeci de ore. „Este de înțeles“, obișnuiește să spună doamna Salter cu tonul ei rezervat pentru clienți, „și e perfect normal să vă doriți să comemorați un spirit drag trecut în neființă. Până la urmă, după cum e scris în Corinteni: «Avem încredere și voim mai bine să plecăm din trup și să petrecem la Domnul.» Sufletul lor a plecat, iar această păpușă e un simbol al învelișului pământesc pe care l-au lăsat în urmă.“

Poate fi o operațiune delicată să ghicești dacă imaginile înfățișează copii morți, dar Iris a învățat indiciile. Uneori

e simplu. Copilul pare să fie adormit, înconjurat de flori. Se poate ca bebelușul să fie vădit sprijinit de un obiect din spatele lui, ținut chiar de cineva deghizat pentru a se contopi cu fundalul; sau, dacă în dagherotip apar alți oameni, expunerea cufundă pe toată lumea în ceață, în afară de copil, care e înfățișat în limpezime desăvârșită, nemișcată.

— E în viață, se decide Iris. Ochii îi sunt înceteșoși.

— Liniște! Nu îngădui trăncăneala, se răstește doamna Salter, ca un chibrit aprins care sfârâie.

Iris lasă capul în jos, apoi amestecă un roz puțin mai pronunțat pentru umbra dintre buzele păpușii. Nu-și ridică privirea, speriată că va ademeni una dintre pișcăturile doamnei Salter pe pielea fină a brațului ei.

De dimineață până seara, fetele stau una lângă alta, de-abia vorbindu-și, de-abia schițând vreo mișcare, făcând pauză doar ca să-și mănânce pâinea și osânda de vită.

Iris pictează chipurile de porțelan, trece firele de păr prin găurile din scalp, buclându-le uneori cu fierul înroșit în cărbuni dacă odrasla are cărlionți. În acest timp, acul lui Rose se ridică și cade precum arcușul unui violonist. Sarcina ei este să adauge amănuntele mai fine, care cer mai multă iscusință, fustelor și corsajelor grosolane pe care cusătorii de hăinuțe le fac pe timpul nopții. Perluțe, mâneci cu volănașe, tivuri de pasmanterie, năsturași de velur mici cât nasul unui șoricel.

Chiar dacă sunt identice, gemenele n-ar putea fi mai diferite. Pe vremea când erau copile, Rose era întotdeauna recunoscută drept adevărata frumusețe, preferata părinților, iar ea prețuia acest lucru ca pe o comoară. Clavicula

strâmbă, un defect din naștere care îi face umărul stâng să se încovoiaie în față, îi atrăgea lui Iris bunăvoința ocrotitoare a surorii ei, lucru care o irita numai din când în când („Nu sunt invalidă, să știi“, izbucnea ea când Rose insista să ducă orice pachet, luând-o cu pași mari înainte ca și cum se aștepta ca Iris s-o urmeze ascultătoare.) Se și ciondăneau, războindu-se pe cartoful cel mai mare de la cină, luându-se la întrecere cine putea să sară coarda mai mult sau să scrie mai îngrijit. Se cafteau cu o cruzime ageră fiindcă știau că fiecare ceartă avea să fie urmată de o împăcare: mâinile și picioarele încolăcite în timp ce ședeau în fața focului, născocind detalii din prăvălia lor imaginară, *Flora*, cu rafturile doldora de bagatele înflorate, cu etajere pline ochi de iriși și roze.

Dar când surorile au împlinit șaisprezece ani, Rose s-a îmbolnăvit de vărsat negru și a fost cât pe ce să moară. Când a văzut erupția de bășici care-i acoperea fața și trupul, peli-cula lăptoasă care-i învăluia ochiul stâng rămas fără vedere, a spus că ar fi fost mai bine dac-ar fi murit. În scurt timp, pielea i-a căpătat o culoare violacee și adâncituri ca niște cratere, ce-și căscau gurile și mai tare de la scărpinăturile ei nesfârșite. Pe picioare i-au înflorit cicatrici. „De ce eu? De ce eu?“ se văicărea ea, apoi, o singură dată, o șoaptă șuierată pe care Iris nu știa dacă o auzise bine: „Ar fi trebuit să fii tu.“

Acum, la douăzeci și unu de ani, au același păr castaniu-închis, dar, în semn de penitență, Rose îl poartă pe-al ei pieptănat peste față, ascunzându-și cât de mult poate obrajii ciuruiți. Părul lui Iris e lung până la mijloc și adunat într-o cosiță groasă, pielea ei e ispitor de netedă și de

albă. Nu mai râd împreună, nu-și mai șoptesc secrete. Nu mai vorbesc despre prăvălie.

În unele dimineți, Iris se trezește și o vede pe sora ei holbându-se la ea cu o figură atât de impenetrabilă și rece, încât se sperie.

Iris își simte pleoapele începând să coboare, ca și cum de ele ar fi cusute greutatea de plumb. Doamna Salter primește un client, vocea ei un zumzet melodios în prăvălie.

„Fiecare comandă este tratată cu cea mai delicată grijă... porțelan pur adus din fabricile din nord... suntem un fel de familie... într-adevăr, asemenea fete cinstite, deloc precum acele mahalagioaice cu bonetă și gura mare de pe Cranbourne Alley... niște nerușinate, cu toatele.“

Iris își împlântă degetele în coapse ca să stea trează. În timp ce trupul îi alunecă ușor înainte, se întreabă dacă ar fi chiar atât de groaznic să ațipească puțin...

— Fir-ar, Rosie, șoptește ea, îndreptându-și spinarea cu o tresărire și frecându-și brațul. Mă mir că ai nevoie de ace când ai așa coate.

— Dacă te-ar fi văzut doamna Salter...

— Nu mai suport, șoptește Iris. Nu mai pot.

Rose nu spune nimic. Își zgândăre coaja unei bube de pe mână.

— Ce-ai face dacă am putea scăpa de-aici? Dacă n-ar mai trebui să...

— Suntem norocoase, murmură Rose. Și ce altceva poți face? Să mă părăsești aici, să devii o fleandură?

Fabrica de păpuși

— Firește că n-aș face asta, șuieră înapoi Iris. Mi-aș dori să pictez lucruri adevărate, nu porțelanurile astea la nesfârșit – ochi, și buze, și obraji și... of.

Fără să-și dea seama, și-a încleștat pumnul. Îl deschide acum, încearcă să se gândească la suferința pe care i-o provoacă surorii ei. Dar boala nu a fost vina lui Iris și totuși este pedepsită pentru asta în fiecare zi, ținută departe de orice urmă de afecțiune.

— Nu pot să sufăr să trăiesc aici, în vizuina lui Madam Satan.

În partea cealaltă a prăvăliei, capul doamnei Salter se întoarce la fel de impresionant ca al unei bufnițe. Se încruntă. Rose tresare și se împunge singură cu acul.

Ușa se trânteste în vânt. Iris se străduiește să dibuiască prin ferestrele înnegrite de murdărie. Vede trăsuri trecând prin fața prăvăliei și-și închipuie doamnele care stau înăuntru ca într-un cocon.

Își mușcă buza, scutură puțină pudră albastră și-și înmoaie pensula încă o dată în sticluta de apă.